

perillós. teatre de mals encontres: 1601: «Anant a Vilafranca --- han mort a onze ab tir de pedrenyal, a Las Comas de *Ordab* Jeroni Pujades (*Dietari* 1, p.325). 1792: «--- la polida casa dels Revelles d'*Ordal*--- cerca l'h o s t a l propi dit d'*Ordal*, que sembla un palaciet» Baró de Maldà (*Calaix de Sastre* II, 255). Com a lloc propi dels crims: 1797: «--- ajusticiaren ahir a *Dordal*² un reu --- cerca de Molins de Rei» (id. III, 199). 1803: va a rebre els seus parents, «en *Ordal*, 2 hores més ençà de Vilafranca» (VI, 234.1).

El nom li deu venir justament de l'Hostal famós que hi havia en aquesta collada, on els traginers descansaven en la forta pujada, fent-hi pa-i-beure, com l'hi fan encara els camioners avui, o fent-hi nit, com sembla que ho feia (o ho havia vist fer) el Baró de Maldà, que tant el pondera (supra). És evolució fonètica bastant normal de la forma *osdal*, que revestí el mot *hostal* en occità antic i, dialectalment, en el mateix català antic, com a resultat de la sonorització de la -T- intervocàlica del LL.HOSPITALE: en efecte *osde* «hote» i *osdal* són formes molt generals en la llengua dels trobadors (*PSW PDPF*); el canvi fonètic *sd>rd*, com en *peborde* <*prebosde* PRAEPOSITUS, *bordar* BRUZDAN, *almorda* (DECat. I, s.v.) de l'ar. *al-musda*. La variant amb *r* es troba també dialectalment, des d'antic, en el Llenguadoc (on, com és sabut, el descendent de HOSTALEM: ha substituït 'casa'), car *ordal* alterna amb *osdal*, amb el sentit de «masion d'habitation» en un mateix: document de 1292-96 p.p.Sabarhès (*Docs. de Limoux*, p.81).

Són en efecte, formes molt repetides en les *VidesR. osda de Jesús* anomena Sta. Maria Magdalena, traduint *hospitem* de l'original de Voragine (f° 139v2, 35 n.111); i *osdal* 'hostal' 'casa' a en f^o140r2, n.43 i 55), traduint *hospitium*. I precisament designant un hostal de traginers, en un altre passatge, on la santa es nega a fer de «Maritornes».³

En un passatge de Desclot em sembla resultar que es tracta precisament de l'hostal de l'Ordal, si bé aquí figura en el seu text en la forma més plena: *ospital* o *espital*. Explicant la malaltia final de Pere el Gran: «partí's de la ciutat de Barcelona per venir a Saragossa --- tenia son dret camí, e hach cavalcat tro a 3 o 4 leugues, sentí tant fort agreujat de sa malaltia, que --- hach a romanir, las e --- afeblit, a un loch que és tro a 4 leugas de Barcelona, per nom l'*Aspital*⁴ d'En *Garau de Servelló*, e aquí haueren-lo a portar hòmens en bastiment de fusta tro --- a Vilafranca de Penedès» (168 *NCL* v, 148.5): la distància ja lliga bé: 4 llegües (25-30 k.): és al cap de la pujada, que el malalt, rendit, caigué de cavall i l'han d'ajeure en aquell «hostal», que després semblava un «palaciet» a En Maldà: i el Guerau de Cervelló que el tenia és el de l'*ospital* anomenat el

1359, en què el nom ja apareix amb l'evolució fonètica consumada.

En un altre text antic sembla que va designat amb l'abstracte (HOSPITALITATEM) en un doc. de 1078 que llegeixo a l'Arx. de Solsona, constituint l'afrontació Est d'un «locus voc. Bertins infra terminum castri Subirads»: «ipsa *hostaldad* que tenebat Albar et suis heredibus, in pugio de *Guardiola* --- Occid. in castro Vitis ---». En efecte l'Ordal és a 4 k. a l'ESE de Subirats, i de l'altra banda hi ha *Lavit* («castro *Vitis*»); més avall repeteix «ipsa *hostaldad*».

HOMÒNIMS (un o dos). Un a l'Emp., en el te. de Llers: «Castrum quo dicitur *Ordal* --- positum --- in parrochia Sti. Juliani de *Lercio*» (*BABL* I, 345) 1099: «castro de *Ordal* --- de *Ortdab*»; a. 1171: «domina de *Ordab*» (Monsalv. v 321, 322, 371). D'un altre només tinc notes confuses. Algú em digué que hi ha trobat *Dordal*. antic suburbi Sta. Coloma [suposa: de Gramenet]: però si era Sta. Coloma de Cervelló, podria ser un altre testimoni del nostre. I no sé si es pot referir al mateix: «in com. Barch., in territorio de Porciani, in lo. q.v. *Odrab* a. 978 (*Cart.St.Cugat* I, 103). (o això seria cap a Terrassa? cf. Aebischer, *Top.*, 123).

No s'ha proposat altra etim. sostenible: és un estrany disbarat la suggerència d'Aebischer (1^a *Reun. Top.Piren.*19) que vingui d'HORDEALE 'camp d'ordi': ell, sempre barallat amb la fonètica, no veu que -D- només podia donar j.

¹ Dels mateixos *Revelles*, veïns seus, molt c. al vol. VI.— ² El publicador a tort esmena en *Ordal* aquesta forma que no pot ser capritxosa: podia ser variant usual llavors, segurament per dissimilació de *lordāl* amb l'.— ³ «con els tornaven de la ciutat ab los camels, él albergà, en un loc, e --- li dix q yagés ab ela: on, con ela fer no o volgés --- se n'anà a altra qui yasia en aqel mateix *osdal* ---» f° 136v1, n.89. També *osdalera*: «aquesta *osdalera* fo ajustada per muler a N Constantí lo veyl, qui après fo emperador; e fo bons *osdalera* ---» f° 109v2, n.121, amb variant *hostelera* en el ms. B, i *stabularia* en l'original llatí.— ⁴ Var. en l'ed. Coroleu: «per nom l'*ospital* de Cervelló» p.364.

ORDEIG

Antic llogaret i parròquia d'Osona, avui més conegut per *la Farga d'Ordeig*, agre. al mun. de les *Masies de Voltregà*, vora el Ter, uns 4 k. a l'O. de Torelló.

PRON.: *lə fãrgə d'urděč* (o *urděč* sol) a St. Bartomeu del Grau, *lə fãrgə* a Vic (Casac. 1920).

MENCIONS ANT. 969: «in --- castro Veltragano,